

ТЕОРЕТИЧНИЙ АКСПЕКТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТІ СУДДІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Лавренко Анастасія Ігорівна
спеціаліст відділу правового забезпечення
юридичного управління виконавчого
комітету Криворізької міської ради

Відносно нещодавно процесуальне законодавство України зазнало значних змін. Нестав виключенням Кодекс адміністративного судочинства України (далі - КАСУ). Нова його редакція запроваджує низку абсолютно нових інститутів, одним із яких є закріплення такого поняття як «врегулювання спору за участі судді».

За інформацією Національної школи суддів України, ще починаючи із 2012 року пілотні проекти впровадження досудового врегулювання спорів за допомогою професійного судді в рамках українсько-канадського проекту «Освіта суддів для економічного розвитку» діяли в окремих судах та території різних областей України [1].

В її первісному вигляді процедура довела свою ефективність в окремих провінціях Канади. За досвідом Теда Зажечни - судді Суду Королівської лави провінції Саскачеван (де здійснення досудового врегулювання спору є обов'язковим), врегулювання займає від декількох годин до декількох тижнів, залежно від складності справи і кількості сторін і допомагає вирішити на цьому етапі від 65 до 70 відсотків спорів [2].

Так, положення КАСУ визначають, що врегулювання спору за участі судді проводиться за згодою сторін до початку розгляду справи по суті. При чому, з'ясувати чи бажають сторони звернутися до суду для проведення врегулювання спору має сам суд на початку у підготовчому засіданні. Далі прерогативою суду є постановлення ухвали із встановленням строків (не більше тридцяти днів), порядок врегулювання спору та обов'язкове зупинення провадження у справі (статті 180, 185 КАСУ). Однак, застосувати цю процедуру можна не завжди – стаття 184 КАСУ містить конкретні категорії справ, які виключають таку можливість [3].

Процедура застосовується суддею, який здійснював підготовку справи до розгляду виключно в одноособовому порядку (навіть при колегіальному розгляді) у формі спільних та (або) закритих нарад. Спільні проводяться за участю всіх сторін, їхніх представників та судді, а закриті - з кожною із сторін окремо, при чому, саме за ініціативою судді [3].

Мета судді - спрямування сторін для досягнення примирення. Для цього КАСУ дозволяє роз'яснити сторонам предмет доказування по категорії спору, пропонувати надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання, запропонувати свій можливий шлях. Але при цьому обмежено право суду у наданні сторонам юридичних порад та рекомендацій, оцінювати докази у справі [3].

Цікавим є те, що інформація, отримана під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. Однак, фактично, залишається незрозумілим, як довести, у разі можливого порушення правомірності дій осіб, якщо протокол наради не ведеться, фіксування технічними засобами не здійснюється, а використання портативних аудіотехнічних пристроїв, фото- і кінозйомки, відео- та звукозапису забороняється.

Припинення процедури має місце у разі подання стороною заяви; закінчення строку; за ініціативою судді (при затягуванні процедури), досягненні сторонами примирення та звернення до суду із відповідною заявою або позивачем із проханням про залишення позовної заяви без розгляду. Припинення процедури можливе й при відмові позивача від позову чи визнанні позову відповідачем. Наступним кроком є постановлення суддею ухвали, яка оскарженню не підлягає, якою одночасно вирішується питання про поновлення (або ні) провадження у справі. Повторне проведення врегулювання спору за участю судді не допускається [3].

Аналізуючи нормативне підґрунтя цієї новели, виникає питання доцільності, а головне - можливості її застосування саме в контексті адміністративного судочинства, так як фактично у всіх публічно-правових спорах хоча б однією із сторін є суб'єкт владних повноважень.

Сумніви виникають так як, по-перше, Конституція України у змісті частини 2 статті 19 передбачає презумпцію правомірності дій таких суб'єктів, а по-друге, КАСУ при розгляді будь-якого спору покладає на суб'єкт владних повноважень тягар доказування правомірності своїх рішень, дій або бездіяльності [4] [3]. Так, наприклад, акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами на відповідній території, а визнання їх незаконними можливе лише в судовому порядку із мотивів їхньої невідповідності Конституції або законам України [5]. Тобто, законом презюмується законність, якщо протилежне не констатовано рішенням суду.

Відслідковуючи логіку запровадження такого інституту у загальну процесуальну доктрину, можна зробити висновок, що найбільша ефективність у вирішенні спорів за участі судді передбачається саме у господарському судочинстві, де суб'єкти господарювання, у більшості випадків, заінтересовані вирішити спір, шляхом укладення економічно доцільної взаємовигідної угоди. Але, якщо абстрагуватися від приватних, пов'язаних з типом праворозуміння, розбіжностей у численних дефініціях, «законність» розуміють як фундаментальну юридичну категорію, що є критерієм правового життя суспільства і громадян [6, с.15], тому ситуацію, коли сам суб'єкт публічної влади поставить під сумнів законність власного рішення або діяння майже не можливо. Важко здійснити припущення про категорію справи, де суб'єкт публічної влади виявить бажання про застосування такої процедури. Вважаємо, що цю прогалину із часом частково буде вирішено Верховним судом України шляхом створення системи «типових» та «сразкових справ», але, на нашу думку, сьогодні питання залишається відкритим.

В кінці необхідно зазначити, що за своїми ознаками інститут врегулювання спору за участі судді, все ж таки, не є медіацією, а представляє собою специфічну модель примірювальної процедури, ефективність якої зможе показати лише судова практика і подальше вдосконалення положень процесуального законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Електронне джерело «Національна школа суддів України» // посилання: <http://nsj.gov.ua/>.
2. Електронне джерело «Вища кваліфікаційна комісія суддів України» // посилання: <https://www.vkksu.gov.ua/ua/zasidannia-robotchoi-grupi-z-pitan-wprowadziennia-proceduri-dosudowego-wrieguliuwanna-sporiw-za-utchasti-suddi->.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005, № 35-36, № 37, ст.446.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996, № 30, ст. 141).
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. 1997, № 24, ст.170.
6. Фулей Т.І. «Застосування практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві: Науково-методичний посібник для суддів» 2-ге вид. випр., допов.// –2015. – 128 с.

ПРАВО НА ВИХОВАННЯ ДИТИНИ ЯК ОСОБИСТЕ НЕМАЙНОВЕ ПРАВО БАТЬКІВ

Резцова Ольга Володимирівна

*аспірант кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ України*

Права і обов'язки кожного з батьків по вихованню своїх неповнолітніх дітей рівні, при цьому рівність обумовлено взаємністю прав і обов'язків батьків по відношенню один до